

Handreiking voor de toepassing van IAS 19R in de Nederlandse pensioensituatie

Recentelijk heeft de Raad voor de Jaarverslaggeving RJ-Uiting 2012-1 'Handreiking voor de toepassing van IAS 19R in de Nederlandse pensioensituatie' gepubliceerd. De RJ beoogt met deze Handreiking de Nederlandse praktijk steun te bieden voor de toepassing van de in IAS 19R opgenomen bepalingen over classificatie van pensioenregelingen en waardering van pensioenverplichtingen. Het is voor het eerst dat de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) een publicatie uitbrengt over de toepassing van IFRS-standaarden. De Handreiking is overigens geen interpretatie van IFRS en bevat dan ook geen stellige uitspraken of aanbevelingen.

Aanleiding

In juni 2011 heeft de IASB de gewijzigde IAS 19 'Employee Benefits' (IAS 19R) uitgebracht. IAS 19R kent verschillende aanpassingen ten opzichte van de bestaande standaard, zoals het afschaffen van de 'corridor'-methode en de presentatie van wijzigingen in de (netto)pensioenverplichtingen. Naar verwachting wordt de gewijzigde standaard binnenkort door de EU goedgekeurd.

Onder meer door inspanning van de RJ zijn in IAS 19R bepalingen opgenomen die een belangrijke invloed hebben op de verslaggeving over de Nederlandse pensioensituatie. Het gaat om bepalingen voor de classificatie van pensioenregelingen en voor de waardering van pensioenverplichtingen. Daar de RJ nauw betrokken is geweest bij de totstandkoming van deze bepalingen en doordat het in de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving in RJ 271.101 is toegestaan om voor pensioenen IAS 19 toe te passen (waardoor IAS 19R in tegenstelling tot de andere IFRS Standaarden feitelijk deel uitmaakt van de richtlijnen), vond de RJ wenselijk deze Handreiking te publiceren.

Daarnaast wil de RJ met het uitbrengen van deze Handreiking ook een positief signaal afgeven. Tot nu toe is in publicaties over IAS 19R met name de nadruk gelegd op het vervallen van de 'corridor-methode'. Hierdoor zullen actuariële verliezen die tot op heden

deels buiten de balans bleven vanaf 2013 volledig moeten worden opgenomen. Twee andere wijzigingen zijn tot op heden echter onderbelicht gebleven, terwijl die juist voor de Nederlandse praktijk heel relevant zijn. Dit betreft:

- verduidelijkingen in IAS 19R waardoor bedrijfstakpensioenregelingen in het algemeen (er zijn uitzonderingen) zullen classificeren als DC-regeling; en
- bepalingen in IAS 19R om bij de waardering van pensioenverplichtingen rekening te houden met risicodeling ('risk-sharing') en gezamenlijke financiering ('shared funding'). Deze kunnen bij Nederlandse pensioenregelingen in bepaalde omstandigheden de omvang van de pensioenverplichtingen in de jaarrekening belangrijk beperken.

Classificatie van pensioenregelingen

In IAS 19R is thans verduidelijkt dat voor classificatie als DC-regeling het niet noodzakelijk is dat een werkgever geen enkel actuariel risico loopt. De Handreiking bevat voorbeelden van dergelijke risico's. Zo wordt beschreven dat een formule waarbij pensioentoezeggingen worden gedaan op basis van diensttijd en salarishoogte, niet leidt tot classificatie als DB-regeling, indien de rechtspersoon geen verplichting heeft tot extra bijdragen bij onvoldoende omvang van de fondsbeleggingen.

Classificatie van bedrijfstakpensioenregelingen

Een rechtspersoon die is aangesloten bij een bedrijfstakpensioenfonds, heeft normaliter geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen als sprake is van een tekort bij het fonds. Nederlandse rechtspersonen kunnen hun bedrijfstakpensioenregelingen onder IAS 19R daarom veelal classificeren als DC-regeling. Hierop zijn echter uitzonderingen. Een bedrijfstakpensioenregeling classificeert als DB-regeling indien de verplichting van de rechtspersoon niet is beperkt tot het voldoen van de met betrekking tot de huidige periode vastgestelde premie. De Handreiking beschrijft situaties waarin dat het geval kan zijn.

Praktisch is het effect op de jaarrekening voor de betreffende werkgever beperkt, omdat de noodzakelijke informatie voor de berekening van

de pensioenverplichting veelal niet beschikbaar is. Met deze wijziging kan nu echter worden afgezien van de jaarlijkse 'rituele dans' waarbij door veel werkgevers een briefje werd verstuurd naar het betreffende bedrijfstakpensioenfonds met het verzoek om IAS 19-informatie, waarna het fonds een briefje terugstuurde met de mededeling dat die informatie niet beschikbaar is.

Classificatie van ondernemingspensioenregelingen

Een ondernemingspensioenregeling kan alleen worden geclassificeerd als DC-regeling indien een werkgever niet of nauwelijks actuariel risico loopt. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij CDC-regelingen. De Handreiking beschrijft voorwaarden voor classificatie als (C)DC-regeling. De Handreiking geeft tevens voorbeelden van situaties die leiden tot classificatie als DB-regeling.

Classificatie van verzekerde regelingen

Indien een rechtspersoon voor de financiering van pensioentoezeggingen premie(s) betaalt aan een levensverzekeringsmaatschappij, kan de regeling in beginsel worden verwerkt als een DC-regeling, tenzij de rechtspersoon met betrekking tot de op de balansdatum opgebouwde pensioenaanspraken in wezen nog actuariel risico loopt. De Handreiking beschrijft voorbeelden van situaties die leiden of kunnen leiden tot classificatie als DB- of DC-regeling.

Waardering van pensioenverplichtingen voor DB-regelingen: 'risk-sharing' en 'shared funding'

In de huidige IAS19 wordt min of meer verondersteld dat de pensioenverplichting volledig voor rekening en risico van de werkgever komt (met uitzondering van de door de werknemer reeds betaalde bijdragen). De Nederlandse pensioensituatie wordt echter juist gekenmerkt door een risicodeling tussen en gezamenlijke financiering (premiebetaling) door werkgever en werknemer. Indien er een tekort ontstaat betekent dit bijvoorbeeld dat zowel de premie voor de werkgever als voor de werknemer toeneemt. Daarnaast kan bijvoorbeeld de (werkgevers)premie gemaximeerd zijn en zal bij grotere tekorten een deel van de verliezen voor rekening van de werknemer komen. In IAS 19R worden deze situaties, mede naar aanleiding van input vanuit Nederland, specifiek geadresseerd en wordt aangegeven dat met deze effecten rekening moet worden gehouden om tot een juiste waardering van de pensioenverplichting te komen.

De elementen van risicodeling ('risk-sharing') en gezamenlijke financiering ('shared funding') hebben in de Nederlandse pensioensituatie betrekking op:

- voorwaardelijkheid van indexaties en aanspraken;
- beperking van de werkgeversbijdragen (ook wel aangeduid als 'financieringsplafond'); en
- werknemersbijdragen.

In de Handreiking worden de bijzonderheden van deze elementen afzonderlijk behandeld. Deze zullen echter in hun onderlinge verband moeten worden geplaatst

om tot de waardering van de pensioenverplichting te kunnen komen. Belangrijk uitgangspunt daarbij is de financiële situatie van het pensioenfonds die van invloed is op zowel de toekomstige bijdragen als de toe te kennen aanspraken. De financiële situatie van het fonds wordt in Nederland bepaald op basis van het in Nederland voor pensioenfondsen geldend Financieel Toetsingskader (FTK). Het FTK kent eigen financiële en actuariële veronderstellingen, waarbij de financiële veronderstellingen afwijken van de veronderstellingen onder IAS 19R. Het is derhalve van belang om rekening te houden met de invloed van het FTK op de waardering onder IAS 19R.

Voorwaardelijkheid van indexaties en aanspraken

In de berekening van de pensioenverplichting wordt rekening gehouden met te verwachten voorwaardelijke indexaties op basis van de huidige en toekomstige financiële positie ('funding status') van het fonds bepaald op basis van FTK-grondslagen. Daarbij wordt uitgegaan van de marktverwachtingen zoals die op balansdatum gelden voor de periode waarin de verplichtingen zullen worden afgewikkeld. Op deze wijze wordt de beste schatting van de verwachte indexaties op basis van marktverwachtingen meegenomen in de waardering (inclusief de eventuele mogelijkheid om gemiste indexaties in latere jaren weer in te halen), ook al is de verwachte indexatie voorwaardelijk. De marktverwachtingen kunnen daarbij afwijken van de veronderstellingen die door het pensioenfonds worden gehanteerd. Dit geldt eveneens voor verwachte kortingen van de opgebouwde aanspraken.

Beperking van de werkgeversbijdragen (financieringsplafond)

Indien werkgeversbijdragen zijn beperkt tot een bepaald maximum en daardoor resulteren in een beperking van de pensioenkosten voor de werkgever, dan wordt hier voortaan rekening mee gehouden bij de waardering van de pensioenverplichting.

Indien werkgeversbijdragen zijn beperkt tot een bepaald maximum en daardoor resulteren in een beperking van de pensioenkosten voor de werkgever, dan wordt hier voortaan rekening mee gehouden bij de waardering van de pensioenverplichting.

In IAS 19R zijn echter geen toelichtingen of voorbeelden opgenomen over de wijze waarop het effect van het financieringsplafond moet of kan worden bepaald. De rechtspersoon moet op basis van de feiten en omstandigheden een op de specifieke situatie toegesneden berekeningswijze toepassen.

Het is niet mogelijk dat door de eventuele verlaging als gevolg van het financieringsplafond een nettopensioenactief ontstaat.

Werknemersbijdragen

Werknemersbijdragen zijn een vorm van gezamenlijke financiering. Daarnaast kunnen werknemersbijdragen ook tot risicodeling leiden. Nieuw in IAS 19R is dat de werknemersbijdragen specifiek worden betrokken in de waardering van de pensioenverplichting. Hierbij is het uitgangspunt dat de beste schatting wordt gemaakt van de totale kosten die voor rekening van de werkgever zullen komen en dat deze worden toegerekend aan de desbetreffende perioden.

Beperkingen van de handreiking

Gezien de mate van complexiteit en de beperkte uitleg die in IAS 19R is opgenomen over risicodeling en gezamenlijke financiering zal de praktische toepassing zich nog verder moeten ontwikkelen. Met name de wijze waarop in de waardering rekening gehouden moet worden met beperking van werkgeversbijdragen (zie Handreiking alinea 311) en met werknemersbijdragen (zie Handreiking alinea 319) moet zich nog verder uitkristalliseren. Wanneer opportuun zal de Handreiking dan ook op enig moment kunnen worden aangepast. Doordat de Handreiking geen stellige uitspraken of aanbevelingen bevat, zal iedere rechtspersoon zelf moeten beoordelen of de gekozen waardering in overeenstemming is met IAS 19R. Hierbij zullen de actuaris en de controlerend accountant betrokken worden. In dit kader kan het ook gewenst zijn dat om in het kader van de beoordeling deskundigen van Deloitte in te schakelen, zoals de auteurs van dit artikel of Martin Delsman van FAS Pension Advisory.

Toepassing IAS 19R

IAS 19R geldt voor verslagjaren die aanvangen op of na 1 januari 2013, waarbij eerdere toepassing is toegestaan. Nederlandse rechtspersonen die hun jaarrekening opstellen volgens IFRS, kunnen IAS 19R toepassen nadat deze gewijzigde standaard is goedgekeurd door de Europese Commissie.

De volledige tekst van de Handreiking is te vinden op rjnet.nl.

Corné Kimenai RA
prof. dr. Ralph ter Hoeven RA